Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Image not found or type unknow

Державний обліковий номер: 0826U005113

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 03-09-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Матузко Олександр Аркадійович

2. Oleksandr Matuzko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5972-8560

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: ні

Шифр наукової спеціальності: 034

Назва наукової спеціальності: Культурологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Культурологія

Дата захисту: 01-10-2026

Спеціальність за освітою: Культурно-освітня робота і організація художньої творчості

Місце роботи здобувача: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 17004

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 18.45, 18.45.50

Тема дисертації:

1. Інклюзивні театральні практики в контексті сучасної стратегії розвитку закладів культури

2. Inclusive Theatre Practices in the Context of Contemporary Development Strategies of Cultural Institutions

Реферат/анотація:

1. У дисертації вперше в українській культурології здійснено комплексне дослідження особливостей інклюзивних театральних практик крізь призму сучасної стратегії розвитку закладів культури, зокрема, проаналізовано стан наукового розроблення проблеми інклюзивних театральних практик у зарубіжному та вітчизняному академічному дискурсі; розкрито сутність інклюзивності як стратегічного напряму розвитку сучасних закладів культури та визначено зміст поняття інклюзії в контексті культурних практик; обґрунтовано теоретичні засади інклюзивних театральних практик, визначено їхні принципи, характеристики та типологію, а також розроблено періодизацію їхнього розвитку; проаналізовано стан упровадження доступного театру в діяльності театрально-видовищних закладів культури України; виявлено специфіку інклюзивного театру як виконавської практики, здійснено класифікацію інклюзивних театрів України та визначено ключові форми розвитку інклюзивного театру на сучасному етапі; визначено бар'єри, що перешкоджають ефективному впровадженню інклюзивних театральних практик, та окреслено ключові чинники просування до інклюзивності в діяльності закладів культури. Мета дослідження – виявити

особливості сучасної стратегії діяльності закладів культури на прикладі інклюзивних театральних практик та специфіку поступу інклюзивного театру. Об'єктом дослідження є інклюзивність у сучасних стратегіях розвитку закладів культури та театральних практиках. Предмет дослідження – особливості інклюзивних театральних практик. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що у дисертації вперше досліджено проблематику розробки та впровадження інноваційного підходу до діяльності закладів культури, основою якого є інклюзивність, а метою – створення безбар'єрного соціокультурного простору; виявлено характерні особливості, різновиди та соціальну місію інклюзивних театральних практик; простежено зародження та розвиток інклюзивних театральних практик в західній культурі та запропоновано їх періодизацію; запропоновано класифікацію інклюзивних театральних практик, а також класифікацію доступного театру та інклюзивного театру в Україні; на прикладі впровадження інклюзивних практик у діяльність театральних закладів окреслено особливості реалізації в Україні ідеї безбер'єрності та переходу від патерналістського до інклюзивного підходу; досліджено інклюзивний театр в Україні крізь призму проблематики травмофокусованої арттерапії, соціалізації/ресоціалізації та комеморативних практик для людей з фізичною, сенсорною та ментальною інвалідністю, а також ветеранів російсько-української війни; уточнено та доповнено зміст поняття «інклюзія» як важливого соціального концепту XXI ст.; набули подальшого розвитку пропозиції щодо діяльності театрально-видовищних закладів культури в контексті створення безбар'єрного середовища. Зазначено, що найбільшого розвитку в Україні набув аматорський інклюзивний театр для дітей із ментальною інвалідністю та професійний театр для людей із фізичною інвалідністю, набутою внаслідок російсько-української війни. Виявлено специфіку інклюзивних театральних постановок: розширення невербальних засобів виразності (мова жестів, пластична культура, візуалізація); посилення наративної ваги таких елементів постановки, як музика, освітлення та костюми; інклюзивна театральна педагогіка (репетиційний процес виключає традиційні жорсткі методи, натомість заохочує навчання через дію, а динаміка драматичної гри адаптується до реалій тілесних та розумових можливостей); демістифікація «ідеального тіла» (руйнування традиційних театральних художньо-естетичних канонів, демонстрація можливостей кожного тіла створювати красу, поетику та передавати глибокі емоції). Ключовими формами розвитку інклюзивного театру, що надають унікальні інструменти для травмофокусованої арттерапії та водночас комеморації воєнного досвіду, є інтерактивний театр, партисипативний театр, ветеранський театр, документальний театр та плейбек-театр. Інклюзія в культурі утвердилася як глобальний пріоритет сучасного українського суспільства, що передбачає визнання права всіх людей не лише на отримання якісних культурних послуг та практик, а й на участь у процесі їх створення, за умов рівності та поваги до різноманітності. Констатовано, що попри нормативне закріплення інклюзії, її практичне впровадження залишається нерівномірним. Ключовими чинниками просування до інклюзивності визначено формування інклюзивних компетенцій, упровадження доступних технологій та консолідацію інституційної культури. Перспективними напрямами подальших досліджень є поглиблений аналіз практик доступного та інклюзивного театру та розроблення ініціатив адаптації театрального продукту до запитів людей з інвалідністю. Ключові слова: театр, інклюзія, заклади культури, інклюзивність, інклюзивна культура, театральні практики, безбар'єрне середовище, сучасний український театр, сучасний європейський театр.

2. For the first time in Ukrainian culturology, the dissertation provides a comprehensive study of the characteristics of inclusive theatre practices through the prism of contemporary development strategies of cultural institutions. In particular, it analyzes the state of scholarly inquiry into inclusive theatre practices in foreign and domestic academic discourse; reveals the essence of inclusivity as a strategic direction for the development of modern cultural institutions and defines the scope of the concept of inclusion in the context of cultural practices; substantiates the theoretical foundations of inclusive theatre practices, identifies their principles, characteristics, and typology, and develops a periodization of their historical development; analyzes the state of implementation of accessible theatre in the activities of performing arts institutions in Ukraine; reveals the specific nature of inclusive theatre as a performing practice, establishes a classification of inclusive theatres in Ukraine, and identifies key forms of inclusive theatre development at the current stage; and determines the

barriers that hinder the effective implementation of inclusive theatre practices while outlining key factors for advancing toward inclusivity in the activities of cultural institutions. The aim of the study is to identify the specific features of contemporary strategies in the activities of cultural institutions through the example of inclusive theatre practices, as well as the particularities of the advancement of inclusive theatre. The object of the study is inclusivity within contemporary development strategies of cultural institutions and theatrical practices. The subject of the study is the specific characteristics and features of inclusive theatre practices. The scientific novelty of the obtained results lies in the fact that the dissertation is the first to examine the development and implementation of an innovative approach to the activities of cultural institutions grounded in inclusivity, aiming to create a barrier-free sociocultural space; reveals the characteristic features, varieties, and social mission of inclusive theatre practices; traces the origins and evolution of inclusive theatre practices in Western culture and proposes their periodization; puts forward a classification of inclusive theatre practices, as well as a classification of accessible theatre and inclusive theatre in Ukraine; examines the implementation of inclusive practices in the work of theatre institutions to outline the specific features of realizing the idea of barrier-free environments in Ukraine and the transition from a paternalistic to an inclusive approach; investigates inclusive theatre in Ukraine through the lens of trauma-focused art therapy, socialization/resocialization, and commemorative practices for individuals with physical, sensory, and mental disabilities, as well as veterans of the Russian-Ukrainian war; clarifies and expands the scope of the concept of "inclusion" as a significant 21st-century social concept; and further elaborates practical proposals for the operation of performing arts institutions in the context of creating a barrier-free environment. It is concluded that despite the statutory and regulatory consolidation of inclusion, its practical implementation remains uneven. The key factors for advancing toward inclusivity are identified as the development of inclusive competencies, the introduction of accessible technologies, and the consolidation of institutional culture. Promising directions for further research include in-depth analysis of accessible and inclusive theatre practices and the development of initiatives for adapting theatrical products to the demands of persons with disabilities. Keywords: theatre, inclusion, cultural institutions, inclusivity, inclusive culture, theatrical practices, barrier-free environment, contemporary Ukrainian theatre, contemporary European theatre.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Матузко О. А. Інклюзія як ключовий елемент розробки інноваційної стратегії культурних закладів. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2025. № 3. С. 77–81.
- 2. Матузко О. А. Діяльність інклюзивних театрів в Україні: особливості реалізації ідеї різноманітності. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2025. № 4. С. 94–99.
- 3. Матузко О. А. Варіативність практик культурної інклюзії в театральних закладах України. Культурологічний альманах. 2026. № 2. С. 482–488.
- 4. Матузко О. А. Концепція доступності в контексті розвитку інклюзивних театральних практик. Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір : матеріали IX Всеукр. наук. конф. молод. вч., асп. та магістран, Київ, 6 листопада 2025 р. Київ : НАКККіМ, 2025. С. 29–31.
- 5. Матузко О. А. Стратегічні пріоритети розвитку діяльності сучасних закладів культури: аспект інклюзивності. Культура, мистецтво, креативність : виклики сучасності. Молодіжна наука 2025 : всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених, Київ, 26

листопада 2025. Київ : КНУКіМ, 2025. С. 63–65.

- 6. Матузко О. А. Сучасні театральні практики в контексті проблематики впровадження нових соціокультурних кодів та соціальних інновацій: особливості інклюзивного театру. Культура, інформація, комунікація: міждисциплінарний діалог : матеріали ІІ Всеукр. наук. конф. з міжнар. участю Київ, 9–10 квітня 2026 р. Київ : НАКККіМ, 2026. С. 257–258.
- 7. Матузко О. А. Інклюзивна театральна практика як простір комеморації воєнного досвіду та ресоціалізації ветеранів російсько-української війни. Science and education: synergy of innovation : X Міжнародна науково-практична конференція, 18–20.05.2026 року, Берлін, Німеччина. Берлін, 2026. С. 304–308.
- 8. Матузко О. А. Становлення та розвиток інклюзивних театральних практик в західній культурі. European science and innovation congress : VII Міжнародна науково-практична конференція, 1–3 червня 2026 року, Барселона, Іспанія. Барселона, 2026. С. 317–322.
- 9. Юдова-Романова К., Борко І., Матузко О. Особливості функціонування аматорських театрів у пенітенціарних установах: історіографічний дискурс. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво. 2024. № 1. С. 29–47.
- 10. Позняк А. В., Матузко О. А. Рецепція азіатського театру в європейському сценічному мистецтві. Актуальні питання гуманітарних наук. 2025. Вип. 86. С. 62–66.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кузьменко Тарас Григорович

2. Taras Kuzmenko

Кваліфікація: к. культ., доц., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7987-5659

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гоцалюк Алла Анатоліївна

2. Alla A. Gotsaliuk

Кваліфікація: д. філ. н., професор, 09.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2120-3232

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет будівництва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02070909

Місцезнаходження: проспект Повітряних сил, Київ, 03037, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Михайлова Рада Дмитрівна

2. Rada Mykhailova

Кваліфікація: д.мист., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7264-0205

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет технологій та дизайну

Код за ЄДРПОУ: 02070890

Місцезнаходження: вул. Мала Шияновська, Київ, 01011, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Стрельчук Вікторія Олександрівна

2. Вікторія Стрельчук

Кваліфікація: к.пед.н., професор, 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8516-5829

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Приватний вищий навчальний заклад "Київський університет культури"

Код за ЄДРПОУ: 31028309

Місцезнаходження: вул. Чигоріна, Київ, 01042, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Варивончик Анастасія Віталіївна

2. Anastasiia Varyvonchyk

Кваліфікація: д. мист., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4455-1109

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради — Совгира Тетяна Ігорівна

Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні — Совгира Тетяна Ігорівна

Відповідальний за підготовку облікових документів — Крилова Оксана Сергіївна

Реєстратор — Юрченко Тетяна Анатоліївна

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності — Юрченко Тетяна Анатоліївна